

Kütüphaneciler İçin İnternet Başlangıç Noktaları

İnternet Starting Points for Librarians

Mustafa Akgül*

Bu birkaç sayfada İnternet'e yeni başlayanlara, özellikle kütüphaneciler için başlangıç noktaları olabilecek İnternet Adresleri (Uniform Resource Locators) verilecektir. Metin içinde adları bu font (Courier) kullanılarak yazılan dosyalar Bilkent Üniversitesi Posta Sunucusu (Bilkent Mail Server) "Bilserv" kanalıyla elektronik posta ile alınabilirler. Yazının sonunda Bilserv'ün kullanımı kısaca anlatılacaktır.

Tarihçe

<http://info.isoc.org/guest/zakon/İnternet/>
<http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/isoc/guest/zakon/İnternet/>

Temel Dokümanlar

Electronic Frontier Foundation's (EFF) Guide to Internet,
eff-guide-3.16.txt, <http://www.bilkent.edu.tr/eegtti-2.3.html/>;
Zen and the Internet, zen-and-internet.txt, zen-1.0.PS,
<http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/zen/>;
Odd de Presno'nun Online World online.zip, online.txt,
<http://login.eunet.no/~presno/>, <http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/presno/>;
Web FAQ wwwfaq.txt, wwwfaq.tar.z,
<http://www.bilkent.edu.tr/WWW/butell/>;
InterNIC ve LITA'nın İnternet Eğitim modülleri:
<http://www.bilkent.edu.tr/WWW/LITA/>;
Yeni başlayanlar için benim seçtiklerim:
<http://www.bilkent.edu.tr/baslangic.html/>;

* Doç. Dr. Mustafa Akgül akguel@bilkent.edu.tr Bilkent Üniversitesi Endüstri Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyesidir

Yanoff'un Internet Servisleri:

<http://www.spectro.com/islist/>, <http://www.bilkent.edu.tr/yanof/>

Türkçe Dokümanlar

Internet ve Türkiye: Araçlar, Olanaklar ve Yönetimi, kemer.txt, <http://www.bilkent.edu.tr/kemer/>;

Herkes İçin Internet, (1. basım), <http://www.bilkent.edu.tr/hii/>;

Bilkent Mail Server (Bilserv), bilkent-arsiv.txt,

Listeler hakkında bilgi: liste.yardim, ve Türkiye'deki listeler: turkiye.lists.

Aşağıda verilen dört dosya <http://www.bilkent.edu.tr/turkce/css/> dizini altında bulunabilir: Inet-tr listesinde Çokça Sorulan Sorular ve Cevapları: inet-tr.css; Unix Çokça Sorulan Sorular unix-all.css; Linux Çokça Sorulan Sorular linux.css.100.tar.gz; Internet: Bilgiye Erişimin Yeni Araç ve Olanakları, inet2.txt.

Türkiye'deki Internet Servisleri

<http://www.bilkent.edu.tr/inet-turkey/>

<http://www.metu.edu.tr/Turkey/inet-turkey.html>

<http://www.ege.edu.tr/Turkey/>

Tarama

Tüm Web'ler üzerinde Harvest temelli tarama: <http://ttt.com.tr/>

Sunucu adresleri üzerinde (ht)grep temelli tarama:

<http://www.bilkent.edu.tr/cgi-bin/inet-all>,

<http://gn.bilkent.edu.tr:7001/7m/inet-dir/inet-dir.html>

Bazı tartışma listelerine gönderilen mesajları taramak için:

{kutup-1, www-tr}@metu.edu.tr,

{inet-duyuru, inet-adm}@bilkent.edu.tr adresleri önerilir.

FAQ (Çokça Sorulan Sorular)

Türkçesine Çokça Sorulan Sorular (ÇSS) dediğimiz dar bir konuda insanların çok sık sordukları soruların cevaplarını içeren bu dokümanlar, o konu-

ya yeni başlayanlara büyük kolaylık ve önemli ipuçları sağlamayı hedeflemektedir. İlgilendiğiniz konuda bir ya da daha fazla FAQ olabilir. FAQ'lar üzerinde tarama yapabileceğiniz wais ve html temelli sayfalardan başlayabilirsiniz.

FAQ'ların esas dağıtım merkezi ftp://rtfm.mit.edu'dur. ftp://ftp.merit.edu.tr yansılardan (mirror) birisidir. Web için geçerli olan adres ise http://www.cis.ohio-state.edu/hypertext/faq/usenet/FAQ-List.html'dir. Bazı FAQ'ların elektronik kopyaları http://www.bilkent.edu.tr/Online/FAQ/ altında bulunabilir.

Konu Rehberleri

<http://www.clearinghouse.net/> **Argus Clearing House**

<http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/argus/> (yansı)

<gopher://gopher.bilkent.edu.tr:70/11/other/sub-guides>

Informational Retrieval; Librarianship, Libraries, Information Sciences; Library and Information Science gibi yüzlerce kaynak vardır.

Sanal Kütüphaneler

Tüm Web'i tek bir kütüphane gibi sunmaya yönelik pek çok çaba var. Elektronik dokümanlara ait bağlantı bilgilerini bir kütüphane yapısında sınıflandırmaya çalışan merkezlerden önemli bazıları şunlardır:

<http://www.w3.org/>

<http://www.yahoo.com/>

<http://www.einet.net/>

<http://www.loc.gov/>

<http://www.excite.com/>

<http://www.city.net/>

<http://www.mckinley.com/>

<http://www.stpt.com/>

<http://www.pointcom.com/>

<http://nearnnet.gnn.com/>

<http://www.netlib.org/>

<http://www.att.com/>

<http://sunsite.unc.edu/>

<http://src.doc.ic.ac.uk/>

<http://www.commerce.net/>

<http://www.web-search.com/>

<http://www.sleuth.com/>
<http://www.public.iastate.edu/~CYBERSTACKS/>
http://www.nosc.mil/planet_earth/info.html
<http://www.w3.org/pub/DataSources/hypertext/bySubjects/Overview2.html>
http://www.yahoo.com/Computers_and_Internet/Internet/Resources/
<http://www.clarnet/pub/cargui/links.html>
<gopher://marvel.loc.gov/11/global>
<gopher://honor.uc.wlu.edu:1020>

Internet Tarama Mekanizmaları

Şu anda Internet üzerinde yüzlerce tarama mekanizması vardır. Internet sadece html ile yazılmış sayfalardan ibaret değildir. Fakat CGI dediğimiz geçit programları sayesinde bir Web tarayıcısı kanalıyla hemen hemen tüm Internet'e erişebilirsiniz. Tarama motorlarında şu tür gelişme eğilimleri vardır: i) İlgili alanın daraltma: Her bir konu için ayrı bir veri tabanı oluşturma ve onun üzerinde tarama; ii) Meta tarama motorları: Bunlar kullanıcıdan aldıkları sorgulama ifadesini başka tarama motorlarına göndermekte; oralardan gelen cevapların en baştakilerinden 10 kadarını seçip, kontrol edip, birleştirip kullanıcıya sunmaktadırlar (kullanıcı isterse bu sayıyı artırabilir); iii) Aynı Web sayfasında pek çok tarama motorunu kullanıcıya doldurulacak pencereler şeklinde sunmaktadırlar; iv) Java temelli, daha yetenekli tarama motorları da yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır.

Birden Fazla Tarama Mekanizmasını Toplu Olarak Sunanlar

<http://www.lookup.com/Homepages/73107/search.htm>
<http://cuiwww.unige.ch/meta-index.html>
<http://www.sleuth.com/>
<http://www.albaynet.net/allinone/>
<http://www.search.com/>
<http://www.cs.colostate.edu/>
<http://www.avenue.com/search/>
<http://www.beaucoup.com/engines.html>
<http://www.itools.com/>
<http://www.commix.com/motherload/>
<http://www.edirectory.com/>
<http://www.findspot.com/>

Tek Başlarına Önemli Bazı Tarama Mekanizmaları

<http://altavista.digital.com/>
<http://www2.infoseek.com/>
<http://index.opentext.net/>
<http://www.lycos.com/>
<http://webcrawler.com/>
<http://www.yahoo.com/>
<http://linkmaster.com/>
<http://www.nerdworld.com/>
<http://www.mckinley.com/>
<http://www.hotbot.com/>
<http://www.navigate.net/>
<http://www.jayde.com/>
<http://www.identify.com/>
<http://ultra.infoseek.com/>
<http://www.iexp.com/index/>
<http://www.excite.com/>
<http://www.infohiway.com/>
<http://www.nlightn.com/>
<http://pablo.ubu.ruu.nl:8000/>
<http://www.skyline.net/REX/>
<http://www.sserv.com/web411/>
<http://www.tribal.com/search.htm>
<http://www.i-explorer.com/home.dll?>
<http://www.cs.colorado.edu/www>
<http://inktomi.berkeley.edu/query.html>
<http://cuiwww.unige.ch/cgi-bin/w3catalog>
<http://www.linkmonster.com/>
http://www.gi.net/cgi-bin/print_file.sh/NET?fileindex.html
<http://galaxy.tradewave.com/cgi-bin/wais-text-multi?>
<http://web.nexor.co.uk/public/aliweb/doc/search.html>
<http://town.hall.org/Harvest/brokers/www-home-pages/query.html>

Meta Tarama Motorları

<http://metacrawler.cs.washington.edu:8080/>
<http://metasearch.com/>
<http://guaraldi.cs.colstate.edu:2000/>
<http://www.highway61.com/>

<http://www.cosmix.com/motherload/insane/>
<http://search.onramp.net/>
<http://www.delta.com/prime.com/pssearch.htm>
<http://www.mamma.com/>
<http://www.designlab.ukans.edu/ProFusion.htm>
<http://www.w3com.com/fsearch/>
<http://www.he.net/~kamus/use2en.htm>
<http://www.cyber411.com/search/>
<http://w3.superseek.com/superseek/>
<http://m5.inference.com/ifind/>

Genel Referans Kaynakları

Genel referans kaynakları için http://www.yahoo.com/Computers_and_Internet/Internet/World_Wide_Web/Searching_the_Web/ ve <http://www.bilkent.edu.tr/Search/> adreslerine bakılabilir. Bunlara ek olarak adres bulmaya yönelik whois, phonebook, netfind, knowbot, X.500 gibi tarama mekanizmaları vardır. Bu konuda Yahoo'dan da yararlanılabilir: http://www.yahoo.com/Computers_and_Internet/Internet/Resources/, <http://www.yahoo.com/search/people/> ('All-in-One Search Pages'), <http://www.four11.com/>, <http://www.okra.com/>, <http://www.bigfoot.com/>, <http://www.iaf.net/>, <http://www.whowhere.com/>, <http://www.bilkent.edu.tr/Search/people.html>, <gopher://gopher.bilkent.edu.tr/11/other/phone>.

Kütüphane Web'leri

<http://www.yahoo.com/Reference/Libraries/>
<http://sunsite.berkeley.edu/>
<http://www.llv.com/~msauers/libs/libs.html>
<http://lcweb.loc.gov/>
<http://library.usask.ca/hywebcat/>
<gopher://marvel.loc.gov>
<http://www.library.umich.edu/>
<http://ipl.sils.umich.edu/>
<http://www.library.uwaterloo.ca/>

<http://www.clearinghouse.net/>
<http://www.w3.org/vl/Libraries.html>
<http://www.ub2.lu.se/lisres.html>
<http://info.lib.uh.edu/liblists/home.htm>

Sayısal Kütüphaneler

Kongre Kütüphanesi: <http://www.loc.gov/>
Michigan Üniversitesi Kütüphanesi: <http://www.lib.umich.edu/>
Kaliforniya Üniversitesi (Berkeley) Kütüphanesi: <http://sunsite.berkeley.edu/>
Waterloo Üniversitesi Kütüphanesi: <http://www.lib.uwaterloo.ca/>

Hytelnet adı verilen hipermetin (hypertext) temelli bir program telnet esaslı tüm kütüphaneleri coğrafi bir sınıflama içinde sunar: hytelnet.zip. <ftp://ftp.bilkent.edu.tr/pub/PC/Comm/Internet/hyteln69.zip>
<http://library.usask.ca/hytelnet/> ana kaynaktır. Ama aynı listeyi Gopher ve Web üzerinden almak da mümkündür:

<gopher://gopher.bilkent.edu.tr/11/other/Libraries/cats/>
<http://www.bilkent.edu.tr/netlink/net/catalogs/catalogs-all.html>
<http://honor.uc.wlu.edu>

Web'i olan Kütüphanelerin listesini <http://sunsite.berkeley.edu/Libweb/> ya da Türkiye'de <http://www.bilkent.edu.tr/Libs/berkeley/> adresinde bulabilirsiniz.

Z39.50 protokolü ile sunulan kütüphanelerin listesi:

<http://www.loc.gov/z3950/>,
<gopher://gopher.bilkent.edu.tr/11/other/Libraries/gzgages>.

Son URL için gopher+ gereklidir; Web tarayıcıları çalışmaz.

Listeler

Dünyada sayısı 65000'i aşan listelerin isim ve tanımları üzerinde tarama yapılabilecek adresler:

<http://www.liszt.com/>
<http://gn.bilkent.edu.tr:7001/IS/searching>
<http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/acad/>

E-posta ile İnternet

Sadece e-posta kullanarak ftp, gopher, wais, Web gibi servisleri kullanmak mümkündür. Doğal olarak etkileşimliye göre daha ya-

vaştır. Adresini bildiğiniz nesnelere erişim için gece siz uyurken bile çalıştırabilirsiniz. inetbook.txt bu konuda çok iyi bir kaynaktır. Ayrıca <http://www.bilkent.edu.tr/Search/Docs/> adresinde de önemli dokümanlar vardır.

Bilkent Yansıları

Bilkent'te Amerikan Kongre Kütüphanesinin Web'i (<http://lcweb.loc.gov>), Waterloo, Michigan, Argus kütüphane Web'lerinin yansuları vardır. Bilkent Web'inde 'mirrors' altında bu kütüphanelerin listesini, <http://www.bilkent.edu.tr/Mirrors/> altında da bu kütüphanelerin büyük çoğunluğunu bulabilirsiniz.

Bilkent Mailserv

E-posta ile komutları alıp, sonuçları gene e-posta ile gönderen bir robot program Bilkent Üniversitesinde bilserv@bilkent.edu.tr adresi altında çalışmaktadır. Yeni başlayanların aşağıdaki satırları bu adrese göndermelerini ve gelecek dokümanları incelemelerini öneririz.

```
begin
send_bilkent-arsiv.txt inet-tr.css liste.yardim
send_kemer.txt turkiye.lists.unix-all.css inet2.txt
dir INFO/RelInfo
dir INFO/Internet/General
dir INFO/Turkce/css
send_eff-guide-3.16.txt inetbook.txt
send_online.zip uudecode.com hytelnet.zip
dir INFO/Turkce/Internet
dir UNIX/Internet/bilisim
end
```